

Posudek oponenta diplomové práce

Hana Golatová: Chrýsippos a Augustin o sebevraždě

Autorka si ve své diplomové práci dala za cíl přiblížit pohled dvou starověkých myslitelů na téma sebevraždy. Hned v úvodu práce upozorňuje na stálou aktuálnost tématu, vysvětluje volbu obou autorů a předesílá jejich základní pozice, kterou jsou podle ní „velmi odlišné“ (s.7).

Poté následuje kapitola „Chrýsippos o sebevraždě“, která slouží k představení názorů na sebevraždu tohoto raného stoika. Hned z počátku práce je patrné dobré zvládnutí celého tématu. Výklad je veden logicky, přehledně, strukturovaně a s pochopením pro věc. Pracuje dobře s primární i sekundární literaturou, přičemž neváhá ani, pokud je to potřeba, se k ní postavit kriticky či ji doplnit náležitým komentářem. Rovněž formální stránka práce je zdařilá.

Přece jenom bych měl k první kapitole dvě menší připomínky, jejichž projasnění bych uvítal na obhajobě. Nejprve k samotnému názvu práce (a potažmo i kapitoly): Pouze v úvodu je řečeno, že Chrýsippos byl vybrán jako „jeden ze zakladatelů“ stoicismu, což je škola, jejíž filosofové jsou již od antiky „pokládány za jedny z největších zastánců sebevraždy“ (s. 7). Ovšem blíže není volba Chrýsippa (např. vedle Zénóna a Kleantése) vysvětlena. Navíc samotný výklad je často veden z pozice raných stoiků obecně (Zénón, Kleantés, Chrýsippos atp.) a Chrýsippos pak slouží jako onen rozhodující hlas. Je jasné, že ono rozhodnutí mělo především své praktické důvody (míra rozvinutí názorů a dochování zlomků), ale bylo by dobré toto říct již na začátku (stejně jako například to, proč se text práce opírá tak často o Ciceronův spis *O nejvyšší dobrou a zlu* – to zazní až na s. 24, avšak je třeba říci, že vysvětlení je naprosto dostačující).

Druhá připomínka se týká toho, že se mi zdá, že by bylo ideální lépe (klidně i ve vlastní podkapitole) vyjasnit stav mezi následováním osudu a nutností takového konání, tj. problém lidské svobody. Takřka na začátku výkladu je zmíněna lidská racionalita (tj. dispozice ovládat své chování) jakožto základ svobody (s. 11). Jak to pak souvisí s pasáží na s. 19, která se týká lidského rozhodování a která končí slovy: „Veškeré dění je osudové, závislé na vůli Boha.“? Jaké je tedy stoické pojetí svobody rozhodování, když vztah člověka k osudu přirovnávají ke psu taženému za vozem, který je nucen vůz následovat, ať chce, či nechce? (A nepomohlo by k projasnění celé záležitosti zmínění chrýsippovské kauzality – jeho známý příklad s válcem s hlavní a přímou příčinou jeho pohybu, viz k tomu často v textu zmiňovaný Rist, s. 131nn? Vždyť autorka sama správně upozorňuje, že stoici často své etické názory zaštiťovali svou fyzikou; s. 12).

Kapitola „Augustin o sebevraždě“ začíná dostatečným odůvodněním výběru právě tohoto církevního otce (jako toho, kdo začal o sebevraždě hlouběji přemýšlet a jehož pozice si dodnes zachovala svůj autoritativní vliv – s. 40). Rovněž je široce vysvětleno dobové pozadí Augustinových názorů. V tomto duchu pak pokračuje i další výklad, který není tak systematický, jak tomu bylo u stoiků, ale spíše si všímá jednotlivých případů (znásilnění, mučednictví apod.) a vyjmenovává Augustinovy důvody pro odmítnutí sebevraždy. Následně výklad přejde k Augustinovu pojetí (kritice) římských dějin a

k představení jeho známého pojetí dvou obcí. I v této kapitole je výklad veden věcně správně a s pochopením pro věc (trochu zamrzí, že kapitola není probrána do takových myšlenkových podrobností jako u stoiků, takový možný rámec v českém prostředí podává například dnes již klasická kniha L. Karfíkové *Milost a vůle podle Augustina*, která poněkud překvapivě není vůbec zohledněna).

Také je škoda, že při závěrečné „diskuzi“ (tj. přehledu Augustinovy polemiky se stoiky) nejsou stoici (nebo antičtí filosofové vůbec) více bráněni (jako třeba na s. 66n), takže se zdá, že Augustinův názor plně zvítězil. Jistě by se hodilo obě dvě pozice více spolu konfrontovat, a to nejenom co do rozdílů (jak to bylo předvedeno v této práci), ale především i co do podobností. Jak se tedy má k sobě chrýsippovská a augustinovská „láska k sobě“ (s. 9 a 53) – jde skutečně o ty samé skutečnosti, nebo je stoická sebeláska (která je ideálně v souladu s božskou vůlí; s. 22) spíše podobnou Augustinově *amor Dei*? To jsou rovněž otázky, které by bylo dobré zodpovědět při obhajobě.

K vlastnímu oddílu mám dále dvě poznámky k jistým terminologickým nepřesnostem:

S. 44: „Na římské i stoické pojetí dobrovolné smrti Augustin reaguje v knihách *O Boží obci* a díky tomu, že promlouvá ke katolíkům, tu na rozdíl od dopisů *Proti Gaudentiovi* na sebevraždu nepohlíží tak příkře.“ Poněkud zavádějící – určitě bych v této době neoznačoval křesťany prostým slovem „katolíci“, navíc ani oni nejsou výluční adresáti knihy (i když jistě jsou primární) a k tomu všemu si polemický rys spisu vyžádal jasné odsouzení všeho římského jako ďábelského, což lze považovat za dost příkře.

Např. s. 59: Dávat si více pozor na rozdíl mezi českými slovy příroda a přirozenost. „Ctnost pro Augustina, stejně jako pro stoiky, znamená shodu s přírodou a osvobození se od zvyků, od toho, co lidé běžně považují za žádoucí.“

Práci hodnotím jako zdařilou jak po obsahové, tak i formální stránce, výklad je veden s porozuměním, jazyk je poutavý a přesný (s minimem chyb či překlepů), takže práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení **výborně**, samozřejmě za předpokladu, že při obhajobě bude uspokojivě zodpovězeno těch několik otázek, které při četbě práce vyvstaly.

V Praze, 5. 2. 2020

Jakub Šenovský